

K obsahovému pojetí manévru

Ve vojenské terminologii velmi často používáme pojem „manévr“. Názory na obsah tohoto pojmu jsou značně rozdílné. O tom svědčí celá řada různých formulací vysvětlujících obsah pojmu „manévr“.

Z příslušných článků Polního řádu ČSLA vyplývá, že manévru se používá k vytváření nejvýhodnějšího uskupení vlastních vojsk, k rychlému postupu do hloubky, k obchvatům nebo obejitím nepřítele, k rozhodným a překvapivým úderům do jeho boku a týlu z různých směrů.

Jiná vysvětlení obsahu pojmu manévr můžeme najít v celé řadě odborných vojenských publikací i v předpisech. Pro ilustraci uvedu nejužívanější definice tohoto pojmu.

Vojenský terminologický slovník „Vševojsk-52-1“:

Manévr je organizované přemístění sil a prostředků v průběhu boje, jehož účelem je vytvořit nejvýhodnější uskupení vlastních sil a prostředků a uvést je vzhledem k nepříтели do časové a prostorové situace, nejvýhodnější pro dosažení rozhodného úspěchu. Může se též provádět manévr materiálem, palbou, zátarasy, dilenskými prostředky apod.

Učebnice „Taktika“ vydaná kolektivem vědeckopedagogických pracovníků VA Frunze:

Manévr je organizované a rychlé přemístění jednotek a útvarů jak při přípravě, tak i v průběhu boje s cílem vytvořit nejvýhodnější podmínky pro použití vlastních sil a prostředků a pro dosažení včasného a nejúplnějšího využití výsledků působení jaderných zbraní na nepřítele k úspěšnému splnění stanoveného úkolu.

Tyto definice manévru podle mého názoru pohled na manévr značně zužují, neboť jej charakterizují jen z hlediska jeho praktického projevu.

Nejvíce se správnému pojetí obsahu manévru přibližuje definice poslední, protože uvažuje manévr jako činitele, který má svůj význam nejenom z hlediska vytvoření nejvýhodnějšího uskupení do zahájení boje (úderu), ale i v samotném průběhu boje. Další předností je, že bere v úvahu manévr silami a prostředky k využití úderů raketovými jadernými zbraněmi. Avšak ani toto vysvětlení pojmu nedává úplný a správný pohled na obsah manévru.

Při rozboru vlastního obsahu „manévr“ je správné vyjít z původního významu tohoto pojmu a kvalitních změn jeho obsahu, kterými prošel ve vývoji vojenství.

Manévr je výraz převzatý z francouzského „manoeuvre“. Z etymologického hlediska slovo „manévr“ vyjadřuje manuální činnost. Proto když hovoříme o manévru ve vztahu k člověku, vyjadřujeme tím schopnost jednotlivce konat některé základní pohyby, nebo vykonávat některé základní práce, možná námahavé, ale málo složité.

Postupný vývoj pracovních a pohybových schopností člověka, pracovních nástrojů a ještě pozdější rozvoj techniky přispěly k tomu, že pojem „manévr“ má daleko širší význam a obsah. Tak jsme tento pojem začali používat v souvislosti se složitou činností lidí a jimi ovládané techniky.

Nejinak tomu bylo s použitím pojmu „manévr“ ve vojenství.

Zpočátku jsme tento výraz používali k vyjádření prostého přemístění předmětů. Proto jsme běžně hovořili o manévru puškou (prostý cvik) nebo o manévru dělostřelectva (jeho přemístění). Další vývoj vojenství postupně dospěl ke kvalifikování manévru jako pohybu, který vykonávají jednotky (družstvo, četa, rota) k zaujetí postavení k palbě. Později se manévru užívalo k vyjádření pohybu umožňujícího jednotkám přeskupit se z jednoho tvaru do druhého. Prostor, ve kterém se jednotky pohybovaly, byl tzv. „manévrovací prostor“.

Cílem takto chápaného manévru bylo, aby jednotlivci i celé jednotky rychle, mechanicky a přesně cvičili a pohybovali se.

S vývojem pohybových a palebných možností vojsk na bojišti, daných zaváděním do armády stále složitější a dokonalejší techniky a zbraní, se mění i pojetí obsahu manévru. Manévr dostává kvalitativně jinou obsahovou náplň. Již nejde jen o reflexní pohybovou činnost jednotlivců a jednotek, ale o vtipný způsob řízení a pohybu vojsk na bojišti k využití výsledků palby a zničení nepřítele.

Výchozím impulsem k uskutečnění manévru vojsky je zámysl velitele [vojevůdce]. Tak se stal manévr prostředkem promyšleného způsobu použití sil a prostředků k dosažení cílů boje.

Jak tedy chápat manévr v soudobém boji?

Vycházím z toho, že si musíme nejdříve osvětlit podstatu boje a jeho obsah. Soudobý boj představuje dvoustranný cílevědomý proces organizované činnosti lidí a bojových prostředků. Tento boj probíhá vždy v určitém prostoru a čase. Podstatou boje je ničení nepřítele, na němž se podílejí všechny v boji zúčastněné síly a prostředky. Tyto síly a prostředky mohou k ničení nepřítele využít pohybu, palby, úderu i manévru.

Tyto vlastnosti v boji použitých sil a prostředků tvoří obsah boje, jsou jeho obsahovými prvky. Proto odpověď na otázku, co je obsahem pojmu „manévr“, můžeme hledat především ve vztahu manévru k těmto ostatním obsahovým prvkům boje tj. ve vztahu manévru k pohybu, palbě a úderu.

Dříve než osvětlím vztah mezi obsahovými prvky boje a z toho plynoucí obsah manévru v soudobém boji, zmíním se krátce o tom, co rozumím pod pojmy „pohyb, palba a úder“.

Pohyb je neoddelitelnou součástí boje. Při zkoumání boje se však nemůžeme zabývat pohybem v jeho prosté fyzikální podobě. Pohyb jednotek, útvarů a svazků, jejich sil a prostředků v soudobém boji vidím jako složitý, cílevědomý a organizovaný pohyb všech zbraňových a organizačních systémů vojsk, jež se na boji přímo či nepřímo podílejí.

Dalším prvkem boje je **palba**. Kvalita pohybu a palby se v boji neustále měnila a i v současné době se v závislosti na rozvoji kvality bojové techniky a zbraní neustále vyvíjí.

Neustálý růst v boji používaných palných zbraní a zlepšování jejich kvalit má za následek značné změny ve významu palby v boji. Hodnota ničivých účinků palby vyplývá z kvantity a kvality použitých palebných prostředků a střeliva. Protože se soudobý boj stále více stává palebným bojem, není správné se domnívat, že nepřítele lze porazit jen ničením nebo umlčením palbou.

Palbu musí doprovázet pohyb bojujících vojsk a techniky. Jedině ve spojení palby a pohybu dosáhneme úplné porážky nepřítele. Soustředěnému spojení palby a pohybu vojsk na určitém směru za účelem zničení nepřítele říkáme *úder*.

Proto v obecném smyslu můžeme úder chápat jako rozhodnou bojovou činnost vojsk na určitém směru, zaměřenou ke zničení protistojícího nepřítele a jeho bojové techniky. Takto chápaný úder představuje cílevědomý pohyb jednotek a útvarů sladěný s palbou a usměrněný na využití jejího účinku. Při úderu je základním prostředkem ničení nepřítele palba vysoké hustoty, vedená z kanónů, kulometů i ručních zbraní za krátkých zastávek a za pohybu, včetně drtivé síly bojové techniky. Cílem úderu je rozbít protistojícího nepřítele a ovládnout určený prostor.

Dále vysvětlím svůj názor na vztah manévru k úderu, palbě a pohybu a na obsah manévru.

Manévr spočívá v cílevědomém použití sil a prostředků k dosažení maximálního efektu v boji. Proto musí být pohyb vojsk v období, kdy ještě nezasahují do boje, řízen tak, aby jejich výchozí situace k zahájení bojové činnosti byla vzhledem k nepříteli co nejvýhodnější. Již tímto jsou dány předpoklady k dosažení potřebného úspěchu v boji. *Manévr připravuje úder vojsk nebo vytváří podmínky k úspěšnému pokračování úderu.* Tím však úloha manévru nekončí.

Manévr je obsažen i v úderu vojsk, neboť úder vojsk není vlastně nic jiného než spojení palby a pohybu, nebo ještě lépe řečeno, způsob realizace palby a pohybu v boji. Pohyb je prvkem boje, jehož hlavní funkcí je umožnit, využit a znásobit palebné působení všech v boji zúčastněných palebných prostředků a naopak palba je prvkem boje, jehož funkcí je ničit protistojícího nepřítele a jeho bojovou techniku a umožnit tak pohyb vlastních vojsk za účelem ovládnutí určeného prostoru. Manévr je nedílnou součástí palby a pohybu a tedy i úderu. Proto se dívám na manévr jako na spojující článek mezi všemi obsahovými prvky boje, který umožňuje, při praktickém uplatnění využít těchto prvků boje k dosažení maximálního úspěchu v boji.

Uvedl jsem, že manévr je obsažen i v úderu. Jde však o kvalitativně jiný manévr. Zatím co cílem manévru do zahájení úderu je vytvořit nejvýhodnější uskupení sil a prostředků k úderu v usměrněný pohyb vojsk k využití palby a vytvoření podmínek pro vedení účinné palby.

Z této rozdílné funkce manévru vyplývá i potřeba obecnějšího pojetí samotného obsahu tohoto pojmu.

Jestliže podstatou boje je ničení nepřítele a manévr je tvořivou součástí tohoto procesu lze konstatovat, že manévr spočívá v cílevědomém usměrnění palby a pohybu všech v boji použitých sil a prostředků k úspěšnému splnění úkolu.

Jsem tedy toho názoru, že obecnějším a správnějším vyjádřením manévru může být tato definice:

Manévr je cílevědomé použití vojsk, jejich sil a prostředků jak před zahájením boje, tak v jeho průběhu za účelem využití jejich palebných a pohybových možností k co nejefektivnějšímu zničení nepřítele a úspěšnému splnění stanoveného úkolu.

Tato definice lépe vyjadřuje obsah pojmu „manévr“ a dává možnost chápat nejenom jako cílevědomý pohyb, ale i jako cílevědomě vedenou palbu a podtrhuje jejich vzájemné sepětí v boji.

Takovéto pojetí obsahu manévru jej neomezuje pouze na to období bojové činnosti, ve kterém se vytváří výhodné podmínky k úderu, ale umožňuje vidět manévr rovněž jako důležitý prvek samotného úderu.

Pokusil jsem se o netradiční vymezení obsahu pojmu „manévr“ v soudobém boji. Jsem si vědom toho, že mé názory se značně liší od běžného nazírání na manévr. Přesto se domnívám, že mohou přispět k podnícení zájmu o tento problém a rozvoj teorie taktiky vůbec.